

سالئنی پٹ ټولپولی تاکبند "ہنگمین" تاک-11، سال-2019

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی ۽ زانشی (علمی) ڳلبرزار عکی کرد

محمد عاصم

پی ایچ ڈی اسکالر، شعبہ بلوچی، جامعہ بلوچستان، کوئٹہ
ڈاکٹر رجم بخش مهر، اسٹینٹ پروفیسر، شعبہ بلوچی، جامعہ بلوچستان

Abstract:

The Baloch Educational society (1948) was the first educational organization in Karachi that initiated night schooling in Layari with an organized way and promoted educational cause in the area. Afterall, it this organization established a High school along with a study center and library in 1950 to provide the society a platform for education and enlightenment. Moreover, Baloch Educational society started tradition of literary circles for the promotion of Balochi Language and literature. This research paper discusses all the activities and role of the Baloch Educational society.

ڳپین لبز: سوسائٹی، زانشت (تعلیم) در بر جا، کتابخانہ، وائگ، وانڈگ، بلوچی، شاعر، ساچشت، دیوان۔

پنجار:

ایے گپ گیش ایگ، ہنچوش چے اے ادارہ ”بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی“ نام ۽ زانگ بیت که اے ادارہ ۽ سیادی گوں زانشت (تعلیم) ۽ بوتگ، یا کہ چوش گوشت کنیں اے ادارہ یک زانشی (علمی) ادارہ ہے بوتگ۔ کراچی خاص لیاری چوناہچہ بُنگش ۽ زانشت ۽ دیر وی دیگ ۽ اولی بناجہ بوتگ او ۽ مدرسہ انی زانشی کردا او ۽ جہنمداری اے درگت ۽ جہنم محنت و ت اے گپ ۽ گیشینیت کہ او ۽ زانشت ۽ قدر نہاد بوتگ، گوں ایش ۽ ”دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی“ ہر دیں جوڑ بوت گڑا اے ادارہ ۽ ہم ہما ڳلگیں روایت زندگ داشت درستاں

پیش

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی ئے زانشی (علمی) ٻلبرزاں کی کرد محمد عاصم ڦوگه

دربر جاه یئے پچ کرت نو دربر یئے پیدا ک کرت، لاہور یونیورسٹی جوڑ کرت ایشی همراہی ٻلپوچی زبان ٻلبرزاں ک اء نبشتی ۽ ساچشتی ردار و دوم دیگ ۽ زندگ دارگ ۽ جہد کرت۔

چونا ٻاچڊء پیش لیاری کوارٹر کراچی ۽ کونٹری آپادی آت اوڊ ٻنگی جھنمند بلوچ اتنت، اوڊا زانش ۽ چراغ رڙنا آت ہرنیگا مدرسہ ۽ دربر جاه اتنت گوں آیاں وشت ٻلگنی، مردم دوستی ۽ مردم شناسی ۽ کدر ۽ نہاد ہست ات۔ ہر جا ٻلبرزاں کی مرآگاہ ۽ دیوان بر جاه اتنت آیانی پدا زانکاری ٻلپوچی زبان دوستی ۽ دور و ک دز کپت۔ لیاری ۽ یک گورے بلوچ پر ائمري دربر جاه، بلوچ سینڈری دربر جاه، ائٹر میڈیٹ کالج اے ڈرست چه بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی ۽ نیگا جوڑ بوتگ اتنت، (سوغات، مارچ 5: 1993)

بلے اے درگت ۽ اے جست ہم سرکشیت کہ ”دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی“ چوں جوڑ بوت؟ آکجام سب اتنت یا آکجام کی ۽ نزوری گزر بوت ۽ پدا سوسائٹی ۽ کرد پچ بوت، اے ردا پچ ڪشك بوت ۽ آئی ۽ آسرال پچ بوت دس سال ساری اے گپ ۽ گیشوری ہئر دری انت۔

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی ” ۽ بُنہشت ایرکنوک بلوچ ٻلپوچی زبان ۽ ہر متگار واجہ مولانا خیر محمد ندوی آت کہ پداچہ اے ہر متال آرما ”بابائے بلوچی“ ۽ اعزاز ہم دیگ بوت۔ بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی ہمائی جہد ۽ محنتاں جوڑ بوت۔

”دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی“ ۽ جوڑ بیگ ۽ دو جتائیں سال ۽ دیما آہنگ چو شکه یک سر شونے ۽ ردا ایجو کیشنل سوسائٹی 1947ء جوڑ بوت اے ادارہ ٻنیاتی مراد ۽ مقصد بلوچ ۽ زانشت (تعلیم) دیگ زانشتی ردا آسراتی دیگ ۽ گوں ایشی ٻلپوچی زبان ۽ بارہ ٻلپوچی زبان ۽ زندگ دارگ آت، (اویان، فروری 27: 1957)

دی بلوچ انجو کیشنل سوسائٹی ۽ زانشی (علمی) ٻلبزارکنی کرد محمد عاصم ڦوگه

د گه جا ہے ء نبشتہ انت کہ اے سوسائٹی راج ۽، لہتیں غمواریں ورناه ۽ په راج ۽ زانشی بودنا کی ۽ سرپدی اء

اکتوبر 1948ء مارکاری ڪو ٻئیں علاقے لیاری ۽ جوڑ کرت، (ندوی، جنوری 1978: 12)

وہدے دوجتائیں سال دیما آہنگ گڑا چوش گوشت بیت کہ ہما سال ء کہ ”سوسائٹی“ جوڑ بو تگ راستیں سال ما ٺیشک انت چ آئی ء جست ہم ودی بیت کہ چو پر چا؟ اے ڏرچ ۽ وہدے واجہ ندوی ۽ حالت ان ۽ چاریں داں اودع چوش گوشت کہ حسن اولیا ۽ لیچ (کوراء ریکسر) ۽ ورنہاں پاکستان جوڑ بُوگ ۽ رند ڪمیٽی ۽ ”انجمن ۽ نوجواناں حسن اولیا ۽ لیچ نام ۽ تویی میتگی کارانی گیشوراری ۽ ٺیشنگ ات انا گه اے میتگ ۽ مردمے ٺنگ بوت گڑایتگ ۽ انجمن ۽ کمیٽی ۽ سروکیں ورنا غلام مصطفیٰ کامریڈ منی گوراء آہت ۽ گوشت ۽ ما سکولے ٺنگ لونگیں پر چا کہ منے ورنا گُشت ۽ کو شارء راجمانی (سماجی) نادراہیانی آماچ بُوگا انت په اے کارء منے کنکار بو ”من گوشت (ندوی) شمئے گوراما ستر مو سی ۽ ما ستر ۾ مد ہست انت آیاں پر چانزور ات؟“ اے گپ ۽ پسونے گشت ۽ کمیٽی ۽ ترا گچینگ مارانا امیت مکن۔۔۔ آوہء من استاد اتاں۔۔۔ گڑاد انکہ ہشت نہ ماہ ۽ حسن و لیچ ۽ وانیت پدا انجمن جوڑ کنوک و ت ماں و ت اڑت انت انجمن پرشت انجمن ۽ سروکاں منا گوشت توء ندوی اسکول ۽ دارئے کہ نامست و ت نے اے قصہ ”بلوچ انجو کیشنل سوسائٹی“ ۽ ایرکنگ ۽ بنیاد بوت مراد ایش ات تو ایں لیاری کہد ۽ بگرداں گولیمار ۽ بلوچ په وانگ ۽ زانگ ۽ یکیں پتھر ۽ چمکنگ به بیت دانکہ زانشی تک ۽ د گه راجانی همکو پگی ۽ بکنت گڑا ”دی بلوچ انجو کیشنل سوسائٹی“ ۽ نام ۽ 1948ء ڳہبودی ۽ زانشی (تعلیمی) جماعتے ۽ بنیاد ایر کرت۔ سرپرست واجہ حسن شکری گھین کنگ بوت، کارگشاد من (خیر محمد ندوی) اتاں۔ (2013: 14-15)

د گه جا ہے ء گپ جنان ۽ در ڙائیتیت، 1947ء چ حسن اولیا ۽ لیچ ۽ چندے مژاہداریں ورنا کہ آیانی تہا کامریڈ مصطفیٰ ہوارات آیاں جنگ ۽ شد تانی پدا تویی میتگ ۽ مر ٿیں مردمے ۽ قصہ کت۔۔۔ آیانی انجمن کمیٽی ۽

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی ۽ زانشی (علمی) ۽ لبزارکاری کرد محمد عاصم ۽ دگه

مناپ وانینگ ۽ گنیت---مال لیاری ۽ زانشی (تعلیمی) پر منگی ۽ سبب ۽ ”بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی“ جوڑ کرت ۽
الیش 1948ء سال ۽ جسٹرڈ کرت۔ (نومبر 2004: 48)

ایے ردا دا تگیں دوئیں تاریخ دیم پر دیم کنگ ۽ چارگہ به بنت داں 1947ء اکتوبر 1948ء نیام ۽
دگری گندگا کنیت بلے اے دوئیں تاریخاں تپاسگ ۽ جھدء بکنیں داں چوش بوت کنت کہ 1947ء ”بلوچ
ایجو کیشنل سوسائٹی“ جوڑ ۽ بوتگ بلے رجسٹرڈ اکتوبر 1948ء بوتگ۔ اے ادارہ ۽ مستریں مراد ۽ مقصود
زانشی (تعلیمی) چست ۽ ایران ۽ دیروئی دیگ، گوں آیاں ہوروتی علاقہ ۽ چاگر دا زبان ۽ لبزارکاری ۽ باڑہ ۽ سرپدی
دیگ ۽ اے واہک ۽ ارادہ ۽ پدالبزارکاری مجلس ۽ دیوان ایرکنگ چے مجلس ۽ دیوانانی مک ۽ نہشترہ کاری لبزارکاری تاکاری
دگہ ہر ہما چست ۽ ایر کہ آپ زانشت ۽ لبزارکاری ۽ دیروئی پکار بوتگنت چے آیاں مک زورگ بوتگ۔ ہے وڑائے
ادارہ ۽ چیر دستی ۽ دگہ زانشی ادارہ ہم جوڑ بوتگنت۔

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی ۽ کارہنبد:

”دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی“ چوناہا پلک ادارہ ہے بوتگ بلے سرکاری کانوڈ ۽ رہندا انی ردار جسٹرڈ
ہم بوتگ۔ ”دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی“ ۽ چوں کارکر تگ آئی ۽ کارہنبد چتور بوتگنت اے ردا خیال کنیں
چاریں داں چوش دیست کنیں کہ ہمک وہ گینکاری ۽ بوتگنت ہمک سال ۽ کر تگیں کارء چندہ ۽ پوڑی ۽ وسیلہ ۽
رستگیں زر، ہرچ ۽ درج ۽ روپورٹ ہم مال سالینہ دیواناں پیش کنگ بوتگ۔

1948ء جوڑ کر تگیں اے گہبودی ۽ زانشی ۽ لبزارکاری ادارہ ۽ کارگشاد واجہ خیر محمد ندوی ۽ سرپرست
حسن لشکری بوت چوش زانگ بیت اوی کابینہ ربیتی رنگ ۽ جوڑ بوتگ وہدے دیسترة مردمانی کساس وڈا تگ گڑا
رہندا ۽ ردا گینکاری بوتگ ۽ مردم چین کنگ بوتگنت۔ ہے وڑ چوش گندیں ”سوسائٹی“ ۽ یک سالینہ نیادے کیم
اپریل 1951ء ”بلوچ ہائی سکول“ ۽ ایر بوتگ آدیوان ۽ نور حسین النصاری ۽ پا گو جبکی بر جاہ دارگ بوتگ اے

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی عزانی (علمی) ٻلبزارکنی کرد محمد عاصم ڦوگه

دیوانءَ کارگشاد مولوی خیر محمد ندوی ء گوئیکھیں سالءِ رپورٹ، هرچءَ درجءَ حساب باسکانی دیوانءَ پیش کرتگءَ چائی رندڑ، کیس سالءِ بحث کمک کارگشاد مسٹر عبد الخالقءَ پیش کرتگءَ اے دیوانءَ پہ سالءَ اگدہ چین کنگ بوتگ، چوشکه پاگواجہ: حمل خان، ڪمک پاگواجہ: اللہ بخش، کارگشاد: مولانہ خیر محمد ندوی، ڪمک کارگشاد: مسٹر عبد الخالق بلوچ بی اے، خزانچی: مسٹر ولی محمد پیرداد بلوچ، جارکش: حکیم احمد بلوچ، چین کنگ بوت آنتءَ اے دیوانءَ ” مجلس عالمہ ” ڈاکٹر نور حسین صاحب النصاری، مسٹر عبد اللہ کاچ والا، حاجی غلام نبی صاحب، ڈاکٹر داؤد خان بلوچ، مسٹری عبد اللہ بلوچ، مسٹر فیض محمد صاحب بلوچ، مسٹر غلام حسین صاحب بلوچ، ڦانداریں عبدالطیف صاحب بلوچ ہوارانتن، (ماہتاک ادمان، مئی 16: 1951)

بزاں ہمک سال ایجو کیشنل سوسائٹیءَ سالخال، هرچءَ درج، دیما آرگ بوتگءَ ایشی پچیا گھینکاری بوتگءَ گھینکاری دیوانال برے برے شعری دیوان ہم ایرکنگ بوتگ۔ مراد ایش انت ایجو کیشنل سوسائٹی یک پکارگءَ خاصیں ادارہ ہے بوتگ آئیءَ ہرچ کارگزاری مردمانی دیما آرگ بوتگ پہمیشناکشءَ کرءَ میتگ ہوں چہ آئیءَ کارال شنسا سابوتگنت، گوں ایشیءَ ہور چاگر دءَ سوسائٹی گمک ہم کرتگ۔

”دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹیءَ مالی و سیلہ چندہءَ پوڑی بوتگ آچندهءَ پوڑیانی تھا اسکولانی داخلہ فیں، ٹیوشن فیں، لیبءَ گوازی فیں، کتابجاه فیں، جرمانہ فیں، سرطیقیٹ فیں، ڈرامینگ فیں، جی پی فنڈ، درین نو دربرانی (مہاجر طلباء) وظیفہ فیں سرکار یا کہ چہ نزیکیں مردمان ہرچ زرے داتگ آپہ ایجو کیشنل سوسائٹیءَ گیشنتگیں مرادءَ مقصد اخ خرچءَ دیما دیگ بوگنست۔

ہے رنگءَ چہ اے پوڑیءَ بخاریاں مرنیں عیداں، عیدیانی سل (پوست) ہم پہ ایجو کیشنل سوسائٹیءَ میتگ پہ میتگ جم کنگ بوتگنت چہ آیانی گمکءَ سوسائٹیءَ عزانی جم کنگءَ رہنداے پیم بوتگ چوشکه: عیدءَ سلانی آرگ یا آیانی بہازورگ سوسائٹیءَ باسکال حال دیگ به بیت آوت رندالاش کاينت

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی ئزانشی (علمی) ہلبزائی کرد محمد عاصم ڈگر

یاکہ اے جاہان سراش کن ات۔ ۱۔ نزد احمد ہو ٹل (بلوچ اسلامیہ ہو ٹل) ٹرام جتناشن چاکیو اڑھ، ۲۔ بلوچ سینئری اسکول غریب آباد، ۳۔ بلوچ تجارت گاہ بال مقابل مسجد پولیس چوکی کلاکوت، ۴۔ راشن شاپ ماسٹر فیض محمد شہ بیگ لین، ۵۔ ہو ٹل صالح محمد سرحدی کہڈوئی لین، ۶۔ عبدالغفور ہو ٹل بکرا پڑی (ماہتاک اومان، مئی جون 1989:25)

اے ڈیا سوسائٹی ئے دربر جاہ، کتابجاہ، نوربر، استاد، ہمک سالء جزیل باڑی، ماہانہ دیوان، ہر سال ملکی سطح ئے شعری دیوان ئے چھاپ ئے شنگ ئے کاربر جاہ داشتگ آنت بزاں په چندہ ئے پوڑی یاپہ بجاري زانشی (تعلیمی) چاگر دی ہلبزائی کار دیما بر جاہ دارگ ئے دیما برگ بو ٹنگت، وئی راجی مهرءواہگ اے پیم زندگ داشتگ۔

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی چیر دستی زانشی (تعلیمی ادارہ):

ایجو کیشنل سوسائٹی ئے گکار جوڑ بو ٹنگیں بنداتی ادارہ گیشتر دربر جاہ بو ٹنگت۔ کراچی خاص لیاری ئے جاتجائز میتگاں دربر جاہ کہ آیانی تھا شبینہ دربر جاہ (ناٹ اسکول) ئے کتابجاہ (لابریری) ہم جوڑ بو ٹنگت، چہ آیاں بندات زانشی تک ئے زیات ئے چہ زیات خیال گورنگ بو ٹنگ وہ دے زانشی ردا مردمانی سسائیس اسکول بو ٹنگ گڑازبان ئے لبزائی نیمگا بحث ئے تریان ئے مجلس بر جمینگ بو ٹنگت بلے چہ اے بحث ئے باوست ئے سربیا چاریں کہ سوسائٹی چہ دعہ مختنافی پدا زانشی دربر جاہ چوں جوڑ بو ٹنگت آیانی زانش (علم) ئر دوم دیگ کر دیکار پے اتنت ئے کجام رہند ای پدا آیان ئے دیما برگ بو ٹنگت۔

چوناہا وجہ ندوی ئے جند استادے ات بلے پارٹ ٹائم آئی ئے یک دگہ شبینہ دربر جاہ ہے (ناٹ اسکول) ئے وانینگ ئے الگہ زرت آدربر جاہ نام ”انجمن مسلمانان پنجاب ناٹ اسکول“ چدورند حسن اولیانینگ (ریکسر) ئے دربر جاہ اشت آئی لیہ دات“۔ (ندوی، 15:2013)

دی بلوچ انجو کیشنل سوسائٹی ئے زانشی (علمی) ٻلپزار فکی کرد محمد عاصم ڦوگه

وہ دے حسن اولیاء میتگ، اسکول یئے میلہ داتے گڑا پد اب لوچ انجو کیشنل سوسائٹی، نیمگا دلگوش یئے تھیں۔ بلکیں چوش حیال یئے کرت کہ اے تک، ہر چ کارے کہ کنگی انت آمنا کنگی انت۔ ہے پیم ”بلوچ انجو کیشنل سوسائٹی“، چیر دستی، ڪمکاری، تیچ رانشی (علمی) ادارہ جوڑ بوت چہ آیاں بلوچی زبان، ہر مت ہم کنگ بوت سوسائٹی، ہمک ماہ اسکولانی سرا دو ہزار کلدار خرچ کرت، آیانی نام اے وڑا انت۔ (1) بلوچ سینڈری اسکول، (2) بلوچ شنبیہ اسکول چاکیواڑہ، (3) بلوچ شنبیہ اسکول دھوپی گھاٹ (4) لاہبریری ودار المطالعہ چاکیواڑہ (5) ماہتاک اومان، ربند چھاپ، شنگ۔ (ندوی، فروری 24: 1957)

بلوچ ہائی سکول، اپریل 1950:

چہ اے اسکول، جوڑ کنگساری بندات، عمال میتگان شنبیہ در بر جا ہاں وانینگ بوت بلے رندا آذرست بند کنگ بوت انت، بند رہ آشش شنبیہ در بر جاہ انت اولی حسن اولیا میتگ، دومی چاکیواڑہ، سیمی نوکیں لیں، چاری گویمار دگہ یک، دودو گہ میتگان انت، وہ دے دز گئی گیش بوت انت گڑا مردمانی تکنگ، پد امولانہ ندوی، مسٹریں در بر جا ہے ”بلوچ ہائی سکول“، بنداتی کلاس دھوپی گاٹ، ”اے ڈی صراف پر انگری اسکول“، بیگاہ، وہ دے نیچ کرت انت چہ ایشی، ارند ذرستیں شنبیہ در بر جاہ یئے بند کرت انت۔ (ندوی، 2013: 15)

چدور ند ”بلوچ سینڈری اسکول“، 8 اپریل 1950ء دھوپی گھاٹ، مزن زانشت (اعلیٰ تعلیم)، دیکروی، بوجگ بوت۔ یا زادہ زانکاریں استاد زورگ بوت آیاں در بر جاہ، جتاج تکیں جماعتیں 183 زہگان، وانینت۔ اے در بر جاہ، سر اکم، چہ کم مابے پانز دھ صد کلدار خرچ کنگ بوت۔ اے خرچ، درج چہ سر کار، مخلوق، ڪم، ٻیلو کنگ بوت انت۔ اے در بر جاہ، نو در بر ان، گلیشور آسراتی دیگ بوت خاص په، وانگ، کتاب مپت آت۔ 40,000 کلدار جم بوت، سر کار، ہم چل ہزار 40، کلدار، گمک کرت، (ندوی، فروری 24: 1957)

دی بلوچ امباجو کیشنل سوسائٹی ۽ زانشی (علمی) ۽ لبڑا ڳنگی کرد محمد عاصم ڦوگه

اے دربر جاه ۽ دا نکھ 1958ء وانیگ ۽ کار دیما برگ بوت گڑا ہے سال ۽ (1958)ء سر کارء مان نو کیں لین ۽ پ اسکول ۽ زینے دات۔۔۔ ذر ٻیں مردمانی لوٹ ۽ واہک ۽ پا کمشنر کراچی ۽ اعلان کرت، (ندوی، 14:2013/15) وہے کہ زمین رست گڑا، انظر میڈیٹ کانچ جوڑ بوت پدا ہے کمپان ۽ سینکنڈری اسکول جوڑ بوت گڑا شیبنا اسکول بند بوت آنتند ندوی ۽ وقتی تو ایں جو ہر ہے اسکول ۽ کار مرد کرت (ندوی، مارچ 1994:49)

”سینکنڈری اسکول دھوپی گھاٹ“ یا ”دی بلوچ ٻائی سکول کراچی“ کراچی ۽ اوی ٻائی سکول آت چہ ایش ۽ نہ تھناوا نگ ۽ میل ۽ رجحان ۽ ردوم زر ت بلکلیں بحث ٻا و است، سنگین تبی ۽ لبڑا ڳنگی ساچشتی بودنا کی ہم گیش بوت وہ روپہ سر الے ادارہ ۽ سا ڳ ۽ امباجو کیشنل سوسائٹی ۽ دیوان ہم ایر بوت آنت۔

”دارالمطالعہ لا بھریری“:

”دی بلوچ امباجو کیشنل سوسائٹی“ زانشت ۽ دیمروئی ۽ ڊگہ ستارے کراچی کارے کتاب جاه ۽ جوڑ کنگ بوتگ ”دارالمطالعہ ولا بھریری“ اے گپ ۽ ووت منارینت کہ شیبنا دربر جاه یادی بلوچ ٻائی سکول ۽ کار بس تھنا زانش دیگ نہ بوتگ بلکلیں ایش ٻواری ۽ زانشتی حب ۽ گیش کنگا ”دارالمطالعہ“ یے محمد حسن اولیا ۽ میتگ ۽ دوی چاکوواڑا ۽ چیچ کنگ بوت۔ اے دوئیں ”درالمطالعاء“ اردو انگریزی روزنامہ پنگی حالتاک ۽ ہمراہی ۽ تاکنڈا ایر بوتگ دا نکھ بلوچ وانندگ دنیاء بارہ ۽ سہی بہ بنت ۽ ایش ۽ ہوار و تا بزانست ماں اے ”دارالمطالعاء“ دولا بھریری ہم بوتگ دا نکھ بلوچ وانندگ وقتی زانشتی (علمی) معلومداری ۽ گیش بکنست۔ (بی اے، سال ندارد، 12)

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی ئے زانشی (علمی) ہلبزاری کرد محمد عاصم ڈگہ

اے کتابجاہانی جوڑکنگ، مول، مراد گندے چاگر دئے وانگ، زانگ، دیر وی دیگ آت بلے کدی
کدی اے کتابجاہ، وانگجاہ، لبزاری، دیوان، مجلس، ہم، ایر بوتنگ، آنت، یا ایجو کیشنل سوسائٹی، متواری، دگہ
سرحال، ہنگپانی، سراہم، دیوان، بوتنگ، البت، آودھ، ردا، اے کتابجاہانی، مرنیں، کر دے، بوتنگ، آکر دئے، پدا مریجی
تارتخ، بہر جوڑ بوتنگت۔

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی چیز دستی، زانشی، ادارہ، ہنگ، لبزاری دیوان:

وہدے کہ ”دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی“، زانشتی، رداماں، جتائیں، ادارہ، جوڑ کرت، گڑاچ، آیاں، یک
و مردمان، چہ، زانشت (تعلیم)، بہر مند کرت، دومی، زبان، لبزاری، نیما، دلگوش، دیگ، شعوری، جہد، ہم
دیما بر ت۔ آجہد، پدا جتائیں، وہدہ، جاہاں، شعری، دیوان، مجلس، ایر کرت، آشعری، دیواناں، مرن، مرنیں، شاعر،
زانکاراں، خا صیں، مہماں، شرف دات۔ چہ، ایشی، ابید نوک، باہن دیں، شاعر، زبان، ہم، سکین، ہدایہ، رست۔

”بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی“، سروکاں، لبزاری، چاگر دئے، ردو، دیگ، شعری، دیوان، ایر کرت

آنت، چو شکہ، اولی، شعری، دوان، 12 فروری 1950ء، کراچی، گبول، پارک، لیاری،

بوت۔ (ادارہ کیم، مارچ 4: 1951)

ب: دومی مرنیں، شعری، دیوان، 18 مارچ 1951ء، مال گبول، پارک، کراچی، ایر کرت، اے دیوان،
پا گواجہ، بلوچی، عنامداری، زانکار، تارتخ، زانت، واجہ، ڈاکٹر، نبی، بخش، بلوچ، اتے، شعری، دیوان، چہ، بلوچ، لبزار،
ہن شاعر، ابید، سندھی، زبان، ہلتے، شاعر، ہم، ساڑی، بوتنگ۔۔۔۔۔۔ چہ، آیاں، ابید، بلوچ، شاعر، مرن، مرنیں، کچے، مال، اے
دیوان، بہر، زرت، ہوتی، شعر، دیوان، دیما، ونت، آنت، آیانی، تہما، ہتاک، اومان، شونکار، واجہ، مولوی، محمد، حسین
عاجز، عبدالحکیم، جشیرزی، محمد، عثمان، خلیفہ، محمد، اسماعیل، غلام، حسین، ایف، بلوچ، ملاموی، احمد، جگر، واجہ، فیض
محمد، بلوچ، (گشندہ)، نبی، بخش، رند، دوست، محمد، نیکس، اسحاق، شیمی، عبد الرحیم، صابر، (شوونکار، صدائے، بلوچ)، قاسم

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی ۽ زانشی (علمی) ۽ لبزارنگی کرد محمد عاصم ۽ دگه

هوت، محمد حسن عاقل، عبدالخالق بی اے، محمد اسماعیل، عبدالرحمن عباس، محمد حسن تاج، کریم بخش، شاہجان ہوارانتت اے شعری دیوان ۽ پاگو اچہ ڏاکٹرنی بخش بلوچ آت، کلام اللہ ۽ تلاوت ۽ پد کاردار ۽ دیوان وش آہت کرت اے شعری دیوان ۽ لوٹ ۽ مراد ۽ بارہ ۽ درازی نیت که چے شعری دیوان ۽ سوسائٹی لوھیت کہ بلوچی لبزانست بودناکی ۽ راه ۽ رہا دگ بہ بنت ۽ بلوچی لبزانک ۽ پراہد امنی ۽ سہی ۽ سرپد بہ بنت۔ (ندوی، جنوری، 1978: 14/13)

ن: 4 مارچ 1956ء ”بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی“ ۽ کل ”پاکستان ششم“ شعری دیوان ایر کرت اے دیوان ۽ پاگو اچہ پیر محمد علی راشدی (وزیر نشریات و اطلاعات) آت۔ اے دیوان ۽ سوسائٹی ۽ کاردار واجہ خیر محمد ندوی ۽ سوسائٹی ۽ سالینہ رپورٹ دیوان ۽ دیماپیش کرت۔۔۔ اے شعری دیوان ۽ بلوچی ۽ نامدار ۽ شاعر محمد حسین عاجز، غلام محمد عابد، پیر بخش نظر قاضی عبدالرحیم صابر، محمد اسحاق شیم ۽ دگر اس وقت شعر دیوان ۽ دیماپیش کرت آنت پدا گوں اے شاعر اس ہوار اردو شاعر اس چہ مجيد لاہوری، اکبر درازی، رشید طیب بدایوانی، غنی دہلوی سید بدرالحسن ہید ماشر ۽ فارسی شاعر اس چہ حفیظ ہوشیار پوری ڏاڑیکیشور یو گل محمد بلوچ، عارف سنبلی، عبداللہ خان درازی ہوارانتت۔ (رپورٹ، اپریل مارچ 6: 1956)

د: 6 فروری 1959ء کراچی سینئری اسکول ۽ شعری دیوان ایر کنگ بوت اے دیوان ۽ پاگو اچہ سید صالح شاہ آت دیوان ۽ بنگیج مولوی عبداللہ صاحب دیرمانی ۽ چہ کلام اللہ ۽ تلاوت ۽ کرت۔۔۔ اچ بلوچی شاعر اس ملک محمد طوقی، عبدالصمد جشیر زئی، محمد خان جنگی، دوست محمد نیکس، اصغر علی (اصغر)، عبدالحکیم حققو، اسحاق شیم، محمد حسین عاجز، قاضی عبدالرحیم صابر ۽ توی ساچشت ماں دیوان ۽ دیماپیش کرت آنت۔ (مشاعرہ، 1959: 5-1)

(7)

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی ئزانش (علمی) ئلبز انگی کرد محمد عاصم ئو دگه

ج: 20 اگست شپ، ادار 10ء بلوچی ادبی دیوان، نام ڈاکٹر گل محمد بلوچ، پاگوا جنکی، مال سینٹری اسکول،
شعری دیوانے ایر بوت اے شعری دیوان، بلوچی، اردو، سندھی شاعر اس بہر زرت۔ (مشاعرہ، 1967: 8)

ایے دیوان کہ جتنا گئیں وہ دنوبتاں بوتلنت ایشی، معنا ایش انت، ہما وہ دکھ کہ بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی
جوڑ بوتگ چماروچ، وانگ، زانگ، دیبر وی، پد، ہما وہا، اگ، مراد کہ دل، دارگ، بوتگ آپیلو کنگ، بوتگ، ہنچو ش
کہ اے شعری دیوانی بر جا ہی وہ، ہم اے راستی، ثابت کنت کہ سوسائٹی، اپہ زبان، لبزاں، کارکنگ، چہ ایش
ءابید دگہ لبزاں کی چست، ایر گیسن بوتلنت، اے سلسلہ داں دوازدہ سال، بر جا، بوتگ، اے گپ، ہم زانگی انت
کہ اے دور بلوچی زانش (علم)، لبزاں، بندانی باری آت۔ (ادارہ، 1953: 5)

چہ اے دارو، سر شوناں، اے گپ راست بیت کہ ”بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی“، زانشی، لبزاں
چست، ایر، اس، تامارینتگ، بلوچی، ہزر مت، ہم پیشانہ، بوتگ۔

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی، چہاپ، شنگی کار:

ایجو کیشنل سوسائٹی، زانشت (تعلیم)، دوم، دیبر وی، ہوارو، گیشننگیں، پروگرامی، رداء، جتنا گئیں
جاہاں در بر جا، کتاب جا، پچ کرت آیا، پدا شعری دیوان، ہم ایر کرت گوں ایشاں ہوار چہاپ، شنگ، کار، ہم
کرتگ خاص لبزاں کی تاکاری، شعوری ردا کہ جہدے بندات، بوتگ، گڑا، ایجو کیشنل سوسائٹی، یکبرے مردمان،
وانگ، نیگا، برگ، جہد کرت رند، چہ لبزاں دیوان، مجلسانی، نیگا، پہ نبستہ کاری، تاکاری، مردمان،
تیار کرت ”بلوچی اومان“، ہمے جہدانی برورد شمار بیت۔

تاریخی ردا سوسائٹی، بلوچی زانش، لبزاں، دیبر وی، ہمگر، نچیں، ہبر، چہاپ، شنگ، کار، 1950ء
بندات کرت۔ اے درج، ”اومان“، چہاپ، شنگ، ہم ہوار انت۔ (ادارہ، 1951: 32)

آسر:

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی ۽ زانشی (علمی) ۽ لبزانگی کرد محمد عاصم ڦوگه

ایجو کیشنل سوسائٹی ماں کراچی ۽ بلوچانی بنداتی ادارہ آت که آئی ۽ وانشت (تعلیم) ۽ ہمراہی ۽ لیاری ۽ جاتاجاتی میتگاں وانگ ۽ کار دیماجت، واندگ پیداک کرت چے ایشی ۽ پد بلوچی شعری دیوان ایرکرت گوں ایشی ۽ ہوار چھاپ ۽ شنگ ۽ کار نے ہم کرت اے ڈرست ہما بنداتی کارانت کہ اگاں اے کار مبو تین آنت داں خاص بلوچی لبزانگ ۽ باز تاوان رستگ آت۔

دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی ۽ زانشی (علمی) ٻلبزارکنی کرد محمد عاصم ڦوگه

سرشون:

اداره، مارچ (1993) ماہتاک سوغات کراچی، تاک 8، سال 15، تاک 8، ماں لیاری کراچی ۽ اخلاقی قدردانی ۽ پادمانی

ندوی، خیر محمد، (1978) ماہتاک او اس کوئٹہ، بلوچی ۽ اولی ایں شاعری دیوان

ندوی، خیر محمد (2013) نیاد ٻہار گاہ، رو بند: اے آرداد، استین شنگکار کچ

ندوی، مولانہ خیر محمد (نومبر 2004) ماہتاک سوغات حب، کراچی، نوجوان نسل زیادہ سے زیادہ تعلیم حاصل کر کے
کیونکہ علم سے اثرات خود ہی مرتب کرتی ہے“

رپورٹ می (1989) ماہتاک او امان کراچی، جلد، شمارہ، کوائف دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی، سلامانہ بجٹ انتخاب

رپورٹ می، جون (1989) ماہتاک او امان کراچی، سبی نمبر، اپیل برائے چرم قربانی، جزل سیکڑری بلوچ ایجو کیشنل
سوسائٹی

ندوی، خیر محمد (2013) نیاد ٻہار گاہ، رو بند: اے آرداد، استین شنگکار کچ

ندوی، خیر محمد، فروری (1957) ماہتاک او امان، سالتاک، دی بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی ڪارگزاری
ہمیش

ندوی، خیر محمد (2013) نیاد ٻہار گاہ، رو بند: اے آرداد، استین شنگکار کچ

ندوی، مولانہ خیر محمد، نومبر (2013) ماہتاک سوغات حب / کراچی نوجوان نسل زیادہ سے زیادہ تعلیم حاصل کر کے
کیونکہ علم سے اثرات خود ہی مرتب کرتی ہے،

ادارہ گیم مارچ (1951) ماہتاک او امان کراچی، شذررات

ندوی، خیر محمد، جنوری (1978) ماہتاک او اس کوئٹہ، بلوچی ۽ اولی عیں شاعری دیوان

رپورٹ، ہفتمنی سالانہ اپریل، مارچ (1956) شمارہ 213، بلوچ ایجو کیشنل سوسائٹی مشاعره

رپورٹ، اپریل (1959) ماہتاک او امان، بلوچی مشاعره